

doi: 10.3935/rsp.v24i3.1499

TREĆA KONFERENCIJA O TRANSFORMACIJAMA U SKRBI: INOVACIJA I ODRŽIVOST

Milano, 26. - 28. lipnja 2017.

Ova konferencija partnerski je projekt Sveučilišta Politecnico Milano i KOREA-Danskog instituta za istraživanje lokalne i regionalne vlasti. Tematski konferencija polazi od činjenice kako su skrb za djecu, za osobe s invaliditetom te za stare bili najdinamičnija područja razvoja socijalnih država u protekla dva desetljeća. Promijenjene potrebe i zahtjevi za skrbi potaknuli su brojne reforme i inovacije. Ove su promjene vođene starenjem populacije, većim sudjelovanjem žena na tržištu rada, promjenama u obiteljskoj dinamici, tehnološkim inovacijama u skrbi i zdravstvenim uslugama i općim trendovima marketizacije pružanja usluga skrbi. U nekim je zemljama to postao dio koncepta socijalnih ulaganja oblikovan kako bi ojačao kapacitete ljudi te im pomogao u zapošljavanju i društvenom životu.

Područje skrbi poslije financijske krize 2007. godine izloženo je ograničenjima glede socijalnih, ekonomskih i institucionalnih okvira. Univerzalistički sustav skrbi je pred izazovima, a održivost postojećih inovacija dovedena je u pitanje posebno glede financija.

Konferencija je naslovlila četiri glavne dimenzije skrbi:

- Institucionalni okvir politike skrbi (socijalna prava na skrb, javnu regulaciju, javno-privatno partnerstvo, ulogu neprofitnog i profitnog sektora, trendove marketizacije, priuštivost, kvalitetu).
- Aranžmane skrbi i prakse organizirane formalnim i neformalnim kana-

lima (skrbljenje i distribucija plaćenog i neplaćenog rada, organizacija i prikladnost usluga skrbi te programi skrbi za novac).

- Učinak novih tehnoloških inovacija na praksu skrbi i načine na koji organizacije i stručnjaci isporučuju usluge skrbi.
- Radnici u sustavu skrbi i uvjeti rada (kvalifikacije radnika u sustavu skrbi, kontrola, plaće, perspektivnost karijera, rad migranata u skrbi).

U okviru konferencije bila su tri glavna izlaganja, pet simpozija, 20 tematskih panela te jedan okrugli stol.

Chiara Saraceno, Collegio Carlo Alberto di Moncalieri, Italia, održala je prvo glavno izlaganje *Two different discourses on sustainability in social care with regard to children and the frail old*. Glavni naglasci njezinog izlaganje odnosili su se na postavku kako se skrb organizira u aranžmanima između obitelji, tržišta, države i trećeg sektora. U tim slučajevima održivost skrbi za stare ljude uvijek govori o financijskom problemu i priuštivosti te proračunskim ograničenjima. U novije vrijeme sve se više ističe uloga obitelji, susjedstva i posebno volontera.

Glede skrbi o djeci govori se o usklađivanju obveza obitelji, ulaganju u ljudski kapital, ovdje nije na prvom mjestu problem financija i uključeni su različiti dionici. Dva su različita trenda kod djece: usluge izvan obitelji i produljeni dopust za majke. S druge strane, dugotrajna skrb reducira se na obiteljske pomoći, posebno u društvima sa slabijom tradicijom pružanja usluga. Evidentna je i demografska neravnoteža, manje djece po majki i više djedova i baka po djetetu. Zaposlena radna snaga generira promjene. U tom smislu, skrb za djecu je socijalna investicija, dok kod starih ta kvalifikacija ne prolazi, već se govori kako stari ljudi trebaju sve više svojih prihoda i imovine ulagati za vlastitu dobrobit.

Istaknute su i promjene u talijanskom zakonu o mirovinama, žene su više išle na bolovanja radi skrbi za starije članove obitelji, a sada mogu ići ranije u mirovinu bez kazni. Djeca, rad i obitelj perspektiva su kroz koju se vidi uloga majki, a očit je izazov održivosti dopusta i usluge. Održivost skrbi za djecu kao socijalne investicije čini se neupitnim dijelom socijalnog ulaganja, dok su sve brojnija ograničenja u razvoju potrebnih usluga za populaciju sve starijih osoba. U raspravi su istaknuti problemi socijalne infrastrukture kao briga za stare i ove su usluge sve veće obveze za obitelji, a s druge strane, posvuda se više ulaže u usluge za djecu.

U raspravi je istaknut i problem glede inzistiranja što šireg obuhvata djece u dobi do tri godine i mogućih emocionalnih poremećaja glede povezanosti djeteta s majkom.

August Österle, WU Beč, u ulozi glavnog izlagača održao je izlaganje *Long-term care and social sustainability*. U prvom dijelu izlaganja analiziran je uvijek aktualni koncept održivosti. Održivost je prije svega došla na dnevni red javnih rasprava kao tema okoliša. Zatim na dnevni red dolazi održivost gospodarstva, a socijalna održivost javlja se kao tema u novije vrijeme. U ovim područjima koncept održivosti uvijek je suočen s ograničenjima fizičke i ljudske prirode. Kod održivosti gospodarstva uvijek se radi o dominaciji fiskalne, ekonomske dimenzije. U novije se vrijeme održivost okoliša dovodi u pitanje s održivošću socijalne politike. Naime, klimatske promjene dovode u pitanje odgovarajući okoliš koji promjenama više ne doprinosi kvaliteti života ljudi te nije, primjerice, pogodan za gospodarski razvoj.

Na dugotrajnu skrb sve se više gleda kao na pitanje ekonomske održivosti. Međutim, u zrelih socijalnim državama socijalna održivost se ne pojavljuje i nije isključivo povezana s odrednicama održivosti utemeljenim na ekonomskim činjenicama.

Istaknuto je kako socijalna održivosti počiva na konceptima jednakosti, ljudskih prava, svijesti o održivosti, participaciji i socijalnoj koheziji. Primjerice, u urbanim studijama sve se više govori o ključnom elementu održivosti zajednica kao doprinosu za održivu socijalnu infrastrukturu u području skrbi. Nosivi element održivosti je jačanje socijalnog kapitala kao rezultante uključenosti građana i dionika. Činilo se veoma relevantnim autorovo zagovaranje provedbe dodatnih empirijskih istraživanja kako bi se osnažio koncept socijalne održivosti.

Österle je upozorio na fenomen migranata koji preuzimaju skrb u privatnim kućanstvima, što postaje gotovo globalni fenomen, a uvelike je nereguliran. U tom kontekstu, na djelu su procesi deuniverzalizacije, kresanja troškova, refamilizacije te privatizacije rizika. Socijalne države u ovom području pred novim su izazovima.

Anneli Anttonen, University of Tampere, Finska, podnijela je izlaganje *Three decades of care research: what we can learn about the sustainability of care policies?* te istaknula povećavani istraživački interes za skrb, posebno za stariju dob. Istaknula je kako je u skandinavskim zemljama to postao dobar i profitabilan posao te je na djelu marketizacija usluga. Takav trend potiče i provedbu različitih istraživanja, kako akademskih tako i komercijalnih.

Prva generacija istraživača skrbi 1980-ih imala je emocionalni pristup te se bavila organizacijskim aspektima – kombiniranom socijalnom politikom, etičnošću te dijelom kvalitetom usluga. Različiti sustavi potpore naslovljeni su u istraživanjima 1990-ih kao i kultura skrbi te prepoznatljive nacionalne razlike. Zloporaba skrbi tema je istraživanja 2000-ih. Globalne rasprave o skrbi u središte stavljaju migrante kao radnu snagu. Nastoji se zadržati doma primatelje usluga, govori se o višerazinskoj vladavini, privatizaciji pomoći u kući te

potražnji za radnom snagom nižih kvalifikacija.

Anttonen dokumentira sve slabiji utjecaj akademskih istraživanja te, u brojim primjerima, krizu ekspertnog znanja u skrbi za djecu, invalide i stare. Prema njezinim uvidima, na djelu je »tehnificirana« skrbi, a uloga žena u različitim fazama razvoja obitelji i dalje ostaje prevažna.

Slovenske kolege Andrej Srakar, Eva Helena Zver i Boris Majcen u okviru simpozija *Characteristics of long-term care of the older people – new perspectives from SHARE data* podnijeli su četiri inspirativna izlaganja koja su uglavnom rezultat komparativnog SHARE projekta o dugotrajnoj skrbi za stare, za invalide te u zdravstvenim uslugama za ove ranjive skupine. Naime, pokazuje se kako tranzicijske zemlje imaju nerazvijenu formalnu skrb za ove skupine i ovo je još uvijek posao za uže i šire članove obitelji. Iz podataka dobivenih istraživanjem iščitava se i cijeli niz *policy* preporuka.

Poseban panel bavio se čimbenicima, trendovima i učincima politike skrbi u južnoeuropskim – mediteranskim zemljama. U ovim zemljama govori se o cunamiju starenja, a na primjeru Španjolske i Italije ilustriraju se izazovi glede uvođenja univerzalne politike skrbi za stare. Financijski problemi sustava na tri razine: središnje, regionalne i lokalne dovode u pitanje njegovu održivost. Mijenja se priroda usluga od diskrecijskih prema pravima koji pripadaju izvjesnim skupinama. Primjerice, prosječna rezidencijalna skrb u Italiji računa se da iznosi 110 eura dnevno, a u Sloveniji oko 20 eura.

Kako bi se doprinijelo održivosti sustava, vlada je u Italiji novijim mjerama dala poticaje za neprofitne organizacije koje pružaju ove usluge, kao i za one koji su zaposleni u sustavu.

Okrugli stol *A comparative perspective of marketization and free choice in care policies: same word, different meanings?*

na kojem su sudjelovali kolege iz Norveške, Tajvana, Njemačke, Italije i Engleske ukazao je na broje razlike u praksama koje se nalaze pred sličnim izazovima. Norveški sustav još uvijek odiše bogatim zaledem naftnih fondova i time solidarističke skandinavске socijalne države. Njemački sustav s doprinosima za skrb u starosti znači da osiguranje plaća smještaj. Plaću za usluge može dobiti i član obitelji. S druge strane, na djelu je marketizacija ponude. Na tržištu je kompeticija, cijene su određene na strani potražnje, a odabiru se kvalitetnije pomoći. Talijanski sustav je pluraliziran, uveden je sustav vaučera što generira kompeticiju. Politika ima dva cilja: snižavanje troškova te smanjenje diskrecijske moći pružatelja usluga. Za Italiju je bio važan pritisak EU-a glede širenja usluga za djecu. U Engleskoj je marketizacija u pružanju usluga starima sveprisutna, traži se učinkovitost, a novi javni menadžment je dominantan koncept i malo koristi ostaje od programa socijalne države. U svim zemljama ističu se izazovi rasta potražnje za usluge dementne populacije, traži se uža suradnja zdravstvenih i socijalnih programa, a socijalnim inovacijama, koje redovito podrazumijevaju uključenost volontera, pružaju se priuštivije i kvalitetnije usluge.

Pored spomenutih slovenskih izlaganja, na konferenciju su bila samo još tri izlaganja iz tranzicijskih zemlja koja su tematizirala usluge za djecu u Rumunjskoj, usluge za stare i djecu u Mađarskoj te socijalne inovacije glede skrbi za djecu u Hrvatskoj.

Konferencija je dala važan doprinos glede razumijevanja politika i praksi skrbi za stare, invalide, a moglo se naći puno inspirativnih tema za empirijska istraživanja. Posebno se ističe tema dugotrajne skrbi za veoma stare osobe te razvoja »srebrene« ekonomije.

Gojko Bežovan
 Studijski centar socijalnog rada
 Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu